

OPINIE

'Op goede jeugdliteratuur staat geen leeftijd: geef ook literatuur die zich op jonge lezer richt een plaats in de canon'

9 oktober 2020

Vanessa Joosen

Professor Literatuurwetenschappen aan de UAntwerpen en recensente van jeugdboeken

Voor de Universiteit Van Vlaanderen legt Vanessa Joosen uit waarom elke volwassene ook jeugdboeken zou moeten lezen. Hier legt ze uit waarom we in het debat over de literaire canon de jeugdliteratuur niet uit het oog mogen verliezen.

Er is deze zomer veel gedebatteerd over de literaire canon, en dan vooral over de vraag [of Jef Geeraerts daar een plaats verdient](#). Lezers van jeugdliteratuur werden echter met een gemis van een andere orde geconfronteerd: in haar reglement weert de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren alle literatuur die zich tot jonge lezers richt. Daarmee doet ze niet alleen de literaire waarde van jeugdboeken tekort, maar mist ze de kans om aansluiting te vinden bij een doelgroep waar ze expliciet op mikt: jongeren in het middelbaar onderwijs. Bovendien is het een misvatting dat boeken die gericht zijn aan kinderen en jongeren niet geschikt zouden zijn voor volwassenen. In tegendeel, op goede jeugdliteratuur staat geen leeftijd, en sommige titels voor kinderen bevatten betekenisragen en grapjes die zelfs eerder voor volwassenen dan voor kinderen bedoeld lijken.

Graag doe ik dan ook een paar voorstellen om de KANTL op andere gedachten te brengen, en omdat de Academie ook het debat over de canon wil stimuleren, geef ik er een paar interessante dilemma's bij.

Nemen we "het oudste jeugdboek" als criterium, dan is *Kleine gedigten voor kinderen* een goede kandidaat. Hieronymus van Alphen schreef in 1778 de eerste bestseller voor de jeugd, die meteen veelvuldig geïmiteerd en later geparodieerd werd. "Jantje zag eens pruimen hangen" vond zijn weg naar menig klaslokaal, tot ver in de twintigste eeuw. Van Alphen schreef poëzie volgens de pedagogie van John Locke, als "spelend leren," al benadrukt hij vooral het leren. "Zou ik mijn tijd besteden / Aan duizend nietigheden?" vraagt het kind, om dan de volwassenen naar de mond te praten: "Mijn lessen wil ik leren, / Mijn meesters zal ik eeren." De bundel is een tijdsdocument dat een levendige inkijk geeft in de manier waarop achttiende-eeuwse volwassenen hun kinderen wilden zien opgroeien. Bovendien komt een breed gamma van gevoelens uit het kinderleven aan bod. Het verdriet van de kleine Willem, die om zijn overleden zusje treurt, snijdt nog steeds diep. "Voor mij ook / is 't gevaar van sterven groot," bedenkt hij zich, "Gistren liep zij met mij speelen / gistren nog! en nu - reeds dood!" (Wie het boek wil

ontdekken, kan het gratis vinden op de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren of [DBNL](#).)

Kijken we naar internationale waardering, dan mag Anne Frank niet in de canon ontbreken. Zij is nochtans dubbel uitgesloten, want ook dagboeken komen niet aanmerking voor de KANTL. Het onderscheid tussen dagboeken en literair proza is echter vaak moeilijk te trekken. Frank was al bezig aan een literaire herwerking van haar schriften toen ze opgepakt werd. Haar internationale faam - met meer dan 70 vertalingen - heeft ze niet alleen aan haar tragische lot te danken, maar ook aan haar scherpe observatiezin en frisse stijl. Ze inspireerde bovendien talloze later auteurs: kinderen, zoals de Bosnische Zlata Filipovi?, maar ook volwassenen, zoals Aidan Chambers en John Green. Overigens heeft Frank wel een plaats gekregen in de Nederlandse canon voor het onderwijs. Daarbij ligt de nadruk echter op de historische waarde van haar dagboek, eerder dan op de literaire kwaliteiten.

Anne Frank spreekt kinderen, jongeren en volwassenen aan. Toch moest ze de duimen leggen voor Thea Beckman toen lezers van de *Volkscrant* het "Mooiste kinderboek aller tijden" verkozen. De vraag is hoeveel van die lezers *Kruistocht in Spijkerbroek* recent nog hadden gelezen. Of gaf nostalgie de doorslag? Als volwassenen goede herinneringen overhouden aan kinderboeken, dan willen ze de literaire mankementen graag door de vingers zien. *Kruistocht in spijkerbroek* kon veel jonge lezers bekoren met de combinatie van geschiedenis, avontuur en sensatie, maar doorstaat moeilijk de kritische toets. Recensenten hekelden de rommelige stijl, clichématige personages, historische ongeloofwaardigheden en het opgestoken vingertje.